

Posudek bakalářské práce Vojtěcha Pecky

„Pomalů se to tu lepší – k horšimů: Litvínovský Janov a perspektiva sociálně vyloučených“

Tak tedy o Cikánech. Na toto nekorektní pojmenování se mi těžko zvyká, ale autorův argument pro jeho použití přijímám, a tak to slovo pro tento posudek vezmu na milost a poté – s pocitem spoluviny za předsudky nás bílých – zase odložím. Jsem zvědav, jakého místa se mu dostane během obhajoby.

Bakalářská práce Vojtěcha Pecky má daleko od pouhé laciné provokace, která by se dala sepříst na základě místy šokujících, vtipných, dveře do jiného světa otevírajících rozhovorů. Je to práce intelektuálně rozmáchlá, ambiciózní, neotřelá, nová, případná, rozsáhlá a seriózní. Skoro se nechce věřit, že jde o „pouhou bakalářku“. Úspěšný bílý středostavovský student strávil dva měsíce uprostřed ghetta a trpělivě se sžíval s jeho „onálepkovanými“, o které by v minulém semestru možná ani nezavadil pohledem. Problémy řešil s vervou a inteligencí. Často musel přistoupit na lokální pravidla a strpět třeba biografický rozhovor se třemi lidmi zároveň. Vcelku se mu ovšem podařilo prosadit se a sesbírat data na náročné téma v náročném terénu. Získal dvacet rozhovorů od sedmi lidí tří generací a s sebou domů si odvezl cenné porozumění, okořeněné pocitem zmaru.

Konceptuální rámeček bakalářské práce stojí v první řadě na Beckerově interakcionistické teorii deviace. Je to rámeček dobře zvolený a produktivní. Vedlejší linii tvoří koncepty etnika a sociálního vyloučení. V empirické části autor jasně ukazuje, že to byla správná volba, protože svůj ústřední pojem odmítnutí by těžko uceleně vyložil bez kteréhokoli z těchto tří konceptů. Teoretický přehled považuji za velmi solidní, i když v některých aspektech nedostatečně využitý v empirické části práce.

Metodologická část výzkumu je nejen nadprůměrně zpracovaná v textu, ale také nadprůměrně odpracovaná. Vojtěch Pecka si nechal přiblížit biografie a osobní perspektivy respondentů ve třech kolech fenomenologických rozhovorů. Málókerý sociolog si v dnešní uspěchané době může dovolit takový luxus. Analýza dat pomocí postupů zakotvené teorie, a zejména rozvíjení pojmů a kategorií paradigmatického modelu, se jeví jako vhodná a dobře zvládnutá.

Empirická část v první řadě upoutá šířící zpracování, což ilustruje dvoustránkové schéma v příloze. Pecka pod pojem odmítnutí řadí jak interakční aspekty (diskriminační chování, násilí atd.), tak i aspekty strukturální, tedy to, co bychom běžně nazývali chudobou či nedostatkem příležitostí. Tím se mu ústřední pojem poněkud rozostřuje, ale zdá se, že v perspektivách respondentů skutečně všechny uvedené jevy mají tohoto společného jmenovatele. Chtěl bych nicméně zdůraznit, že autor vytvořil fungující teorii vysvětlující, jak vzniká, působí a projevuje se nálepka sociální nepřizpůsobivosti spojená s cikánstvím, jak s ní obyvatelé janovského ghetta každodenně zacházejí a k jakým následkům to vede. Bohužel dospívá k závěru, že ve spleťenci vnějších vlivů a situaci celkového rozvratu jsou málókeré aktérské strategie úspěšné a mnohé naopak postavení Cikánů zhoršují. Proto také navrhuje předat jako štafetu pro další výzkum téma bezvýchodnosti.

Na závěr uvedu několik dílčích nedostatků. Kvalitu práce snižují časté chyby v interpunkci a překlepy. V analytické části se mi některé pojmy zdají nedostatečně zakotvené, neboť jsou podloženy třeba jen jedním úryvkem z rozhovorů. Na těchto místech jsem si říkal, že se autor měl buď se svojí „pouhou bakalářkou“ rvát ještě týden či dva navíc, anebo měl slevit a řídit se pravidlem „méně znamená více“. Jinak ale klobouk dolů.

Bakalářskou práci Vojtěcha Pecky doporučuji k obhajobě s navrhovaným hodnocením výborně, protože se mu podařilo nadprůměrně a produktivně zpracovat náročné téma zkušenosti s odmítnutím mezi Cikány v sociálně vyloučené lokalitě. S využitím klasických beckerovských konceptů vytvořil z velkého objemu sesbíraných dat propracovanou teorii zkoumaného jevu.

V Praze dne 7. června 2010

Mgr. Jan Morávek, Ph.D.
vedoucí bakalářské práce